

Eindrapport

BESCHERMDE SOORTEN TER PLAATSTE VAN EN DIRECT ROND LEBOLT TE OLDENZAAL

Adviesbureau

Mertens

Eindrapport

BESCHERMDE SOORTEN TER PLAATSTE VAN EN DIRECT ROND LEBOLT TE OLDENZAAL

rapportnr. 2013.1556

oktober 2013

In opdracht van:

IM-RO

Lindestraat 35

7572 TX OLDENZAAL

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694

M: 06-29458456

E: info@adviesbureau-mertens.nl

I: www.adviesbureau-mertens.nl

© Adviesbureau Mertens BV, Wageningen, 2013.

Deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming vrij worden vermenigvuldigd. De verzamelde data zijn alleen te gebruiken voor het hier geschetste onderzoek en mogen niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 INLEIDING.....	2
1.2 HET PLANGEBIED.....	2
1.3 PLANSITUATIE	2
1.4 OPBOUW RAPPORT	3
 2. BESCHERMDE SOORTEN	 4
2.1 FLORA- EN FAUNAWET.....	4
2.2 RODE LIJST	5
 3. ECOLOGIE.....	 6
3.1 PLANTEN	6
3.2 VLEERMUIZEN	6
3.3 OVERIGE ZOOGDIEREN (DAS, STEENMARTER, VELDSPITSMUIS)	7
3.4 REPTIELEN (LEVENDBARENDE HAGEDIS EN HAZELWORM).....	8
 4 METHODE.....	 9
4.1 INLEIDING.....	9
4.2 VLEERMUIZEN	9
4.3 OVERIGE ZOOGDIEREN (DAS, STEENMARTER, VELDSPITSMUIS)	10
4.4 REPTIELEN.....	11
 5 RESULTAAT	 12
5.1 VLEERMUIZEN	12
5.2 OVERIGE ZOOGDIEREN (DAS, STEENMARTER, VELDSPITSMUIS)	14
5.3 REPTIELEN.....	14
 6 CONCLUSIE	 15
 GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	 16
 BIJLAGE 1. BEGRIPPEN.....	 17

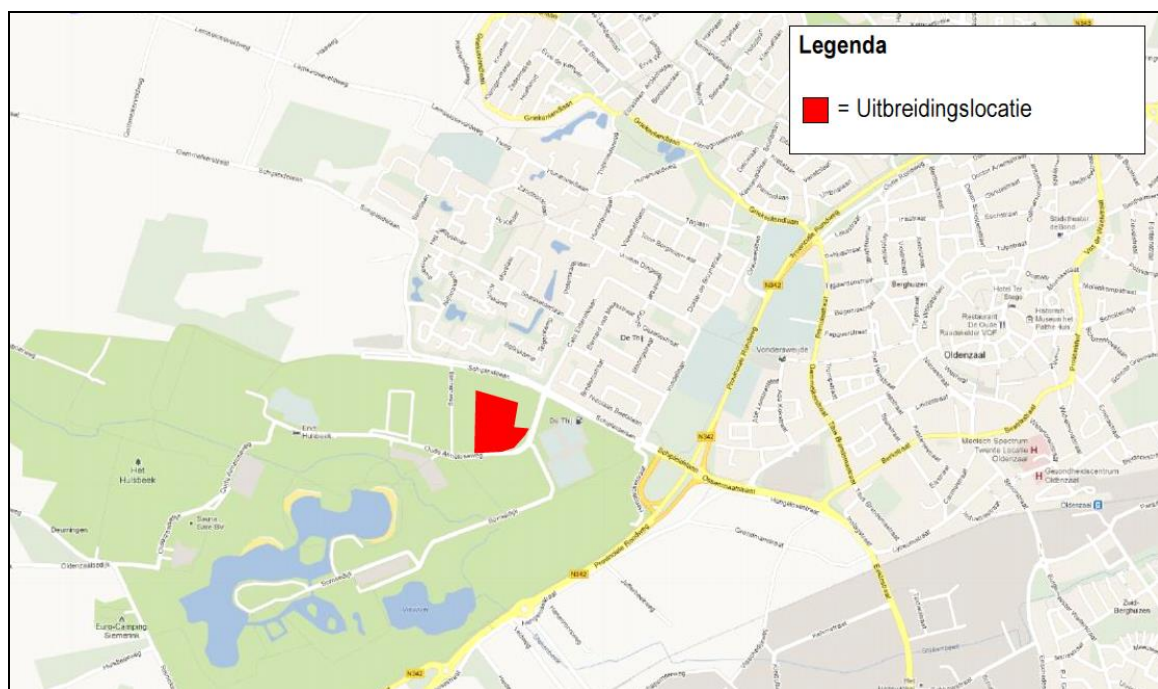
1 INLEIDING

1.1 Inleiding

Er zijn plannen voor de realisatie van woonbebouwing in een groene setting aan de zuid, zuidwestzijde van Oldenzaal (zie figuur 1), genaamd plan Lebolt. Op basis van gegevens is bepaald dat mogelijk beschermde planten, vleermuizen, overige zoogdieren (das, steenmarter, veldspitsmuis) en reptielen (levendbarende hagedis en hazelworm) voorkomen en nadelig worden beïnvloed (Adviesbureau Mertens, 2013). Op grond hiervan is aan Adviesbureau Mertens BV te Wageningen gevraagd om het voorkomen en het eventuele terreingebruik van deze soort(groep)en inzichtelijk te maken. In onderhavig rapport wordt verslag gedaan van een veldinventarisatie naar deze soort(groep)en.

1.2 Het plangebied

Het plangebied ligt aan de zuidzijde van Oldenzaal (zie figuur 1 voor de globale ligging en figuur 2 voor de exacte ligging). Voor een omschrijving van het gebied wordt verwezen naar het verkennend onderzoek (Adviesbureau Mertens, 2013).

Figuur 1. Globale ligging van de uitbreidingslocatie Lebolt te Oldenzaal.

1.3 Plansituatie

De plansituatie bestaat uit het bouwrijp maken van de gronden en de realisatie van woningen in een groene setting.

1.4 Opbouw rapport

Na een korte uitleg over soortbescherming (hoofdstuk 2), de ecologie van planten, vleermuizen, overige zoogdieren (das, steenmarter, veldspitsmuis) en reptielen (levendbarende hagedis en hazelworm) (hoofdstuk 3) komen achtereenvolgens aan de orde:

- De onderzoeksmethoden.
 - Een beschrijving van de aanwezigheid van planten, vleermuizen, overige zoogdieren (das, steenmarter, veldspitsmuis) en reptielen (levendbarende hagedis en hazelworm) .
 - De conclusie over de betekenis van het plangebied voor planten, vleermuizen, overige zoogdieren (das, steenmarter, veldspitsmuis) en reptielen (levendbarende hagedis en hazelworm).
- In bijlage 1 wordt een overzicht gegeven van de gehanteerde begrippen.

2. BESCHERMDE SOORTEN

2.1 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet die per 1 april 2002 in werking is getreden, zijn regels gegeven over de bescherming van de in het wild levende planten- en diersoorten, mede ter uitvoering van de soortbescherming in de Europese Richtlijnen (Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn). Deze soortenbescherming van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn geïntegreerd in de Flora- en faunawet. Deze soortenbescherming houdt in dat handelingen zoals het doden, opzettelijk verontrusten, verstoren of vernietigen van vaste rust- en verblijfplaatsen, hollen, nesten, eieren van dieren en het uitgraven, plukken en vernietigen van groeiplaatsen van planten verboden zijn.

Een ruimtelijke ingreep kan gepaard gaan met negatieve effecten op planten en dieren. Om een ruimtelijk plan tot uitvoering te kunnen brengen die negatieve effecten heeft op beschermde soorten, is in een aantal gevallen een ontheffing van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie noodzakelijk. Om een dergelijke ontheffing te kunnen verkrijgen, moet aangetoond worden dat de voorgenomen ruimtelijke ingreep geen afbreuk zal doen aan de gunstige staat van instandhouding van de beschermde soorten. Qua mate van bescherming kan onderscheid worden gemaakt in de volgende drie beschermingsregimes.

Algemeen voorkomende soorten (categorie 1: lichte bescherming)

Voor algemeen voorkomende soorten zoals haas, egel, veldmuis, bruine kikker of gewone pad geldt sinds begin 2005 dat er een algemene vrijstelling is. Voor deze soorten hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd als zij worden geschaad op voorwaarde dat met deze soorten goed omgegaan wordt: zij mogen niet onnodig gedood of gewond worden en activiteiten dienen buiten de kritieke periode plaats te vinden (zorgplicht).

Minder algemeen voorkomende soorten (categorie 2: matige bescherming)

Voor soorten die minder algemeen voorkomen als eekhoorn, steenmarter, levendbarende hagedis en diverse soorten orchideeën geldt dat een ontheffing vereist blijft bij ruimtelijke ingrepen die negatieve effecten voor deze soorten hebben. Een uitzondering hierop kan gemaakt worden als wordt gewerkt volgens een door de Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie goedgekeurde gedragscode. In zo'n gedragscode geeft een sector of initiatiefnemer zelf aan welke gedragslijnen men volgt om het schaden van beschermde soorten zo veel mogelijk te voorkomen. Bij het hebben van een gedragscode voor de minder algemeen voorkomende soorten is alleen nog een ontheffing nodig voor werkzaamheden die niet conform de gedragscode worden uitgevoerd.

Strikt beschermde soorten (categorie 3: strikte bescherming)

Voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn staan, vanwege de Vogelrichtlijn te beschermen vogelsoorten en soorten die zijn opgenomen bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde diersoorten en plantensoorten (o.a. ringslang, hazelworm, boommarter, das en waterspitsmuis) geldt dat een ontheffing alleen wordt verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van deze soorten, er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat en er sprake is van een in of bij de wet genoemd belang.

Volgens de in 2009 uitgevaardigde 'Uitleg Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet' van de Dienst Regelingen die namens de Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie de ontheffingsaanvragen in behandeling neemt, is geen ontheffing benodigd, indien door mitigerende maatregelen de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen kan worden gegarandeerd. Om zekerheid te verkrijgen of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden ter goedkeuring van die maatregelen."

Op basis van jurisprudentie worden sinds maart 2013 weer ontheffingen van de Flora- en faunawet verleend. Ontheffingen worden verleend als een project alleen kan worden uitgevoerd met behulp van mitigerende maatregelen om effecten op soorten tegen te gaan. De ontheffing Flora- en faunawet wordt dan afgegeven onder voorwaarden. Over deze relatief nieuwe werkwijze wordt half september 2013 nadere informatie verstrekt door het bevoegd gezag inzake de Flora- en faunawet.

2.2 Rode lijst

De Rode lijst met bedreigde soorten is eind 2004 gepubliceerd in de Staatscourant en voor een deel in 2009 herzien. Aan de op deze lijst genoemde soorten komt bescherming toe voor zover zij vallen onder het beschermingsregime van de Flora- en faunawet.

Alleen op basis van 'gunstige staat van instandhouding' kunnen bij beschermden Rode lijstsoorten "zwaardere" randvoorwaarden gelden dan voor algemene soorten. Zo zal het bij zeer algemeen voorkomende soorten die niet afnemen in aantal (geen Rode lijstsoort) relatief eenvoudig zijn om aan te tonen dat de "gunstige staat van instandhouding" niet in het geding komt. Voor soorten met een beperkt verspreidingsbeeld en die afnemen in aantal (soorten die wél op de Rode lijst staan) is een uitgebreide effectenstudie wenselijk, ondanks dat zij niet zijn beschermd. Voor deze soorten geldt namelijk de zorgplicht (artikel 2 van de Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild levende dieren, inclusief hun leefomgeving en voor alle planten en hun groeiplaats.

3. ECOLOGIE

3.1 Planten

Planten komen overal voor waar ze houvast hebben en kunnen groeien omdat er enig voedsel en water is. Een klein deel van de plantensoorten groeit in bepaalde ecotopen die onder druk staan als gevolg van menselijke activiteiten. Deze planten zijn matig of zwaar beschermd.

3.2 Vleermuizen

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die zich voeden met insecten. Per nacht wordt een grote hoeveelheid voedsel gegeten. Vleermuizen zijn aangewezen op een grote diversiteit aan ecotypen, welke een groot en constant voedselaanbod opleveren.

Daarnaast zijn vleermuizen afhankelijk van landschapselementen. Door de landschapselementen (bomenlanen, huizenrijen, houtwallen e.d.) kunnen vleermuizen zich oriënteren door middel van het uitzenden van geluiden. Open landbouwgebieden zijn daarom bijvoorbeeld onaantrekkelijk voor vleermuizen.

Vleermuizen verblijven overdag, gedurende het zomerseizoen, in kleine ruimten als spouwmuren of gaten in bomen. Afhankelijk van de soort, bewonen vleermuizen bomen of gebouwen. Alleen de grootovleermuis maakt gebruik van zowel bomen als gebouwen. Vooral vrouwtjes zitten veel bij elkaar, in een kolonie. Hier worden de jongen in groot gebracht.

Als de schemering valt vliegen de vleermuizen uit en gaan via vaste routen, de vliegrouten, naar de foerageerplaatsen. Soms liggen foerageerplaatsen en kolonies wel meer dan 10 km uit elkaar. Op de foerageerplaatsen wordt gedurende de gehele nacht gefoerageerd. Bij het aanbreken van de dag vliegen de vleermuizen via de vliegrouten weer terug naar de kolonie.

Tegen de herfst breekt het paarseizoen aan. Vleermuizen leven dan solitair of in kleine groepjes. De paring vindt in de herfst plaats, in tegenstelling tot de meeste andere zoogdieren. De jongen worden in het daarop volgende voorjaar geboren. De vleermuizen leven in de herfst nagenoeg niet meer in kolonies, maar solitair. Voor de paring worden paarplaatsen gebruikt die vaak afwijken van de kolonieplaatsen. Vaak worden in de herfst ook andere soorten en aantallen vleermuizen aangetroffen. Een voorbeeld hiervan is de ruige dwergvleermuis. Daarnaast worden in de herfst vaak andere foerageerplaatsen gebruikt. De vleermuizen zijn immers niet meer gebonden aan de kolonieplaats.

Kort na het paarseizoen tot enkele maanden later, als de winter aanbreekt, trekken de vleermuizen naar ruimten met een stabiel klimaat als (ijs)kelders, grotten en bunkers om daar door middel van de winterslaap de winter door te brengen. Vleermuizen gebruiken dus verblijfplaatsen eveneens in de winter, wanneer zij hun winterslaap houden. De plaatsen zijn donkere, koele ruimten met een constant microklimaat. Afhankelijk van de soort zijn dit gebouwen (bunkers, grotten e.d.) of dikke bomen. Slechts zeer sporadisch komen de winterverblijfplaatsen overeen met de zomerverblijfplaatsen.

Doordat vleermuizen voor hun oriëntatie gebruik maken van echolocatie zijn vleermuizen gevoelig voor ingrepen in het landschap. Oriëntatie vindt plaats aan de hand van opgaande elementen als bijvoorbeeld bomenlanen en houtwallen. Verlies daarvan resulteert in verminderde oriëntatiemogelijkheden. Oriëntatie is noodzakelijk om van kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en om voedsel te vinden.

Bij de afweging van de effecten van ruimtelijke ingrepen in natuur en landschap spelen derhalve opgaande elementen een belangrijke rol. Vleermuizen worden meer en meer betrokken bij de besluitvorming rond ingrepen in het landelijk en stedelijk gebied. Dit is ook zeer noodzakelijk: de meeste soorten zijn bedreigd of ernstig bedreigd en alle soorten zijn nationaal en internationaal wettelijk beschermd via de Flora- en faunawet en de Habitatrichtlijn.

3.3 Overige zoogdieren (das, steenmarter, veldspitsmuis)

Das

De das is een roofdier met een gewicht van 7,5 tot ongeveer 20 kg en heeft de kleuren zwart(bruin)-wit. Het is een typisch nachtdier dat voor een groot gedeelte leeft van wormen. Daarnaast is zijn voedsel zeer gevarieerd en kan ook voor een groot deel bestaan uit plantaardig materiaal. Bij het zoeken naar voedsel worden kenmerkende krabsporen achtergelaten (Neal & Cheeseman, 1996). Overdag verblijft de das in een burcht. Met het vallen van de schemering verlaat hij deze burcht, meestal via een vaste route. Dassen leven vaak in familieverband, maar soms ook solitair. Vooral de familieburchten bestaan uit vele gangen die sporadisch tot zeer veel worden gebruikt. Burchten van deze zogenaamde solitaire groepen worden soms tijdelijk verlaten maar worden soms later weer bewoond. Er worden vaak ook meer burchten gegraven dan er bewoond kunnen worden. Bewoning vindt soms plaats met andere roofdieren als de vos maar soms ook met konijnen (Neal & Cheeseman, 1996). De home-range (het onder normale omstandigheden gebruikt gebied voor: foerageren, paarvorming, jongen, rusten enzovoort) van een familie dassen bedraagt meestal 1 à 2 km². Door het gebruik van speciale routes (wissels) die vaak langs en over wegen lopen is de das regelmatig verkeersslachtoffer. Het huidige natuurbeleid heeft door middel van wildwissels e.d. echter een einde gemaakt aan de achteruitgang van de das. De das is dan ook niet meer opgenomen op de Rode lijst van bedreigde zoogdieren (2004 / 2009). Het aantal dassen in 2008 kan worden geschat op circa 4600. Ten opzichte van 1980 is dat bijna een verviervoudiging. Op basis van het aantal nieuw gevonden dassenburchten in de afgelopen twee jaar, wordt geschat dat er in 2010 circa 5000 dassen in Nederland rondlopen (Campendium voor de Leefomgeving).

Steenmarter

De steenmarter is een martersoort die nabij de mensen voorkomt. Het is een marter die voornamelijk 's actief is en dan op zoek gaat naar vogels, eieren, kleine zoogdieren. De steenmarter leeft echter ook van plantaardige producten als bessen. Afhankelijk van het voedselaanbod verschilt het leefgebied in omvang van één tot anderhalve kilometer van de nestplaats. Nestplaatsen zijn te vinden op zolders, in schuren en verlaten gebouwen. Soms worden meerdere nestplaatsen door elkaar gebruikt.

Veldspitsmuis

De veldspitsmuis behoort net als de huisspitsmuis (*Crocivura russula*) tot het geslacht *Crocivura*, oftewel de wittandspitsmuizen en heeft een maximale lengte van 8,5 cm. Een duidelijk kenmerk van deze groep is de lange, haaks op de staart staande haren. Bij oudere dieren kunnen deze haren (gedeeltelijk) weggesleten zijn. In tegenstelling tot de huisspitsmuis is de bovenzijde van het lichaam donker gekleurd (bruin/zwart). Deze bovenzijde tekent zich scherp af tegen de wit/grijze onderzijde. De scherpe scheidinglijn tussen de boven en onderzijde van het lichaam loopt via de voorzijde van de achterpoten naar de voorpoten, die daardoor deels donker gekleurd zijn. Door deze donkere bovenzijde zou verwarring kunnen optreden met de bosspitsmuis (*sorex araneus*). De oorschelp van de veldspitsmuis steekt echter altijd buiten de vacht en de staart is tweekleurig. Jongere dieren kunnen minder duidelijk gekleurd zijn.

3.4 Reptielen (levendbarende hagedis en hazelworm)

Alle soorten reptielen hebben een externe warmtebron nodig voor de regulatie van de lichaamstemperatuur. Binnen de leefgebieden zijn een aantal deelbiotopen te onderscheiden. Het winterbiotoop, het zomerbiotoop en de ei-afzetplaatsen. Het algemene leefgebied van reptielen valt te omschrijven als kleinschalige structuurrijke vegetatie met veel open stukken. Vaak liggen zulke biotopen op voedselarme gronden omdat anders de vegetatie te snel opgaand is. Een enigszins opgaande vegetatie in de nabijheid is echter wel gewenst omdat dit beschutting kan leveren. Daarnaast kan in de luwte van zulke vegetaties worden gezond.

4 METHODE

4.1 Inleiding

De inventarisatie vond plaats in 2013. Ten behoeve van de inventarisatie vonden 8 veldbezoeken plaats op 17 april, 16 mei, 8 juni en 27 juni, 27 augustus en 20 t/m 23 september 2013 met een totale omvang van 64 uur. In onderstaande paragrafen wordt per soortgroep de inventarisatiemethode weergegeven. In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de methode per soortgroep, de inventarisatieduur en de bezoekdata.

Tabel 1. De methode, de duur, het aantal bezoeken en de data ter inventarisatie van beschermde en bedreigde soorten.

Soortgroep	Methode	Bezoek			Data (2013)
		Duur (uur)	Aantal	Totale duur (uur)	
Planten	- Afzoeken soorten	4	1	4	8 juni
Vleermuizen	- Detectoronderzoek vroege voorjaar	4	2	8	17 april 16 mei*
	- Detectoronderzoek voorzomer.	6	2	12	8 en 27 juni
	- Detectoronderzoek herfst.	5	2	10	27 aug. en 20 sept.
	Totaal:			30	
Grondgebonden zoogdieren (das, steenmarter, veldspitsmuis)	- Nesten, sporen, geluid en zichtwaarnemingen.	2	3	6	Alle bezoeken
	- Vallenonderzoek vs	4	4	16	20 t/m 23 september
	Totaal:			22	
Reptielen	- Zonnende dieren zoeken	1/2	8	4	Alle bezoeken
	- Afzoeken platen	1	4	4	16 mei, 20 juni, 27 aug., 20 september
	Totaal:			8	
Geheel totaal:				64	

* 2013 was een laat voorjaar.

4.2 Vleermuizen

Vleermuizen zijn geïnventariseerd door middel van batdetector-onderzoek (Petterson D-240). Met de batdetector worden de, voor mensen onhoorbare, ultrasone geluiden van vleermuizen omgezet naar de voor het menselijk oor hoorbare geluiden. Soorten kunnen door de geluiden (frequentie, ritme en klank) en zichtbeelden worden onderscheiden. Door interpretatie hiervan kan tevens het gedrag afgeleid worden en kunnen onder andere foerageerplaatsen, vliegroutes en verblijfplaatsen worden opgespoord.

De methode voor het inventariseren van vleermuizen sluit aan bij het Inventarisatie Protocol van het Netwerk Groene Bureaus (Netwerk Groene Bureaus, 2013).

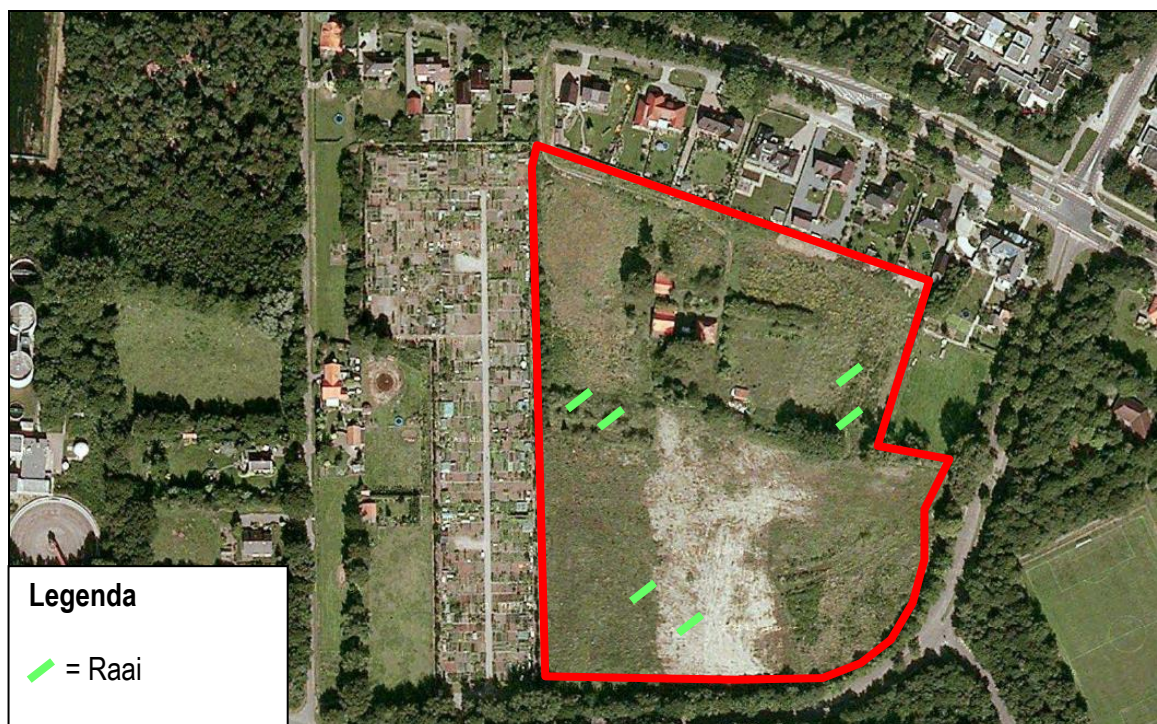
4.3 Overige zoogdieren (das, steenmarter, veldspitsmuis)

Das

Dassen zijn geïnventariseerd door het zoeken naar burchten en sporen. Sporen betreffen latrines, haar aan draad, krabsporen van het voedsel zoeken en wissels (vaste routes).

Voor het waarnemen van steenmarter zijn bomen en gebouwen, aan de buitenzijde, onderzocht op sporen. Daarnaast is er gedurende de verschillende bezoeken gekeken naar verkeersslachtoffers en is tevens uitgekeken naar zichtwaarnemingen.

Om te weten of de veldspitsmuis in het plangebied voorkomen zijn de kleine zoogdieren geïnventariseerd met behulp van inloopvallen. Als inloopvallen werden "life-traps" Logworth vallen gebruikt, die het dier niet doden. De vangperiode was 48 uur (twee nachten) en heeft plaatsgevonden met "raaien". Per locatie werden twee raaien geplaatst. Een raai bestaat uit een rij vallen van twintig vallen (per locatie 40 vallen). De vallen werden vier keer gecontroleerd (om de 12 uur), en wel op vrijdagavond 20 september, zaterdagochtend en -avond 21 september en op zondagochtend 22 september 2013. Er is op vier locaties gevangen. Per locatie werden de vallen opgesteld in het meest geschikte vegetatietype voor de veldspitsmuis (meerjarige kruidachtige opgaande vegetaties). Om de dieren te laten wennen aan de vallen werden deze twee etmalen voor het vangen in het veld geplaatst (woensdag 11 september 2013). Als lokmiddel werden kattenvoer, appel en wortel gebruikt dat werd aangevuld met meelwormen. In het leefgedeelte van de val werd een beetje hooi gedaan. De situering van de raaien staat weergegeven in figuur 2.

Figuur 2. Overzicht van de raaien met vallen ter vangst van de veldspitsmuis.

De hier geschetste methode sluit aan op de IBN+-methode (Bergers et al., 2000), met dien verstande dat ook overdag werd gevangen. Met de IBN+-methode wordt een soort, per locatie (40 vallen) met 95% zekerheid gevangen. Zowel theoretisch als praktisch kan dus een soort aanwezig zijn, met dien verstande met een lage dichtheid. In totaal zijn 120 vallen opgesteld, op drie locaties (6 raaien). De raaien zijn niet

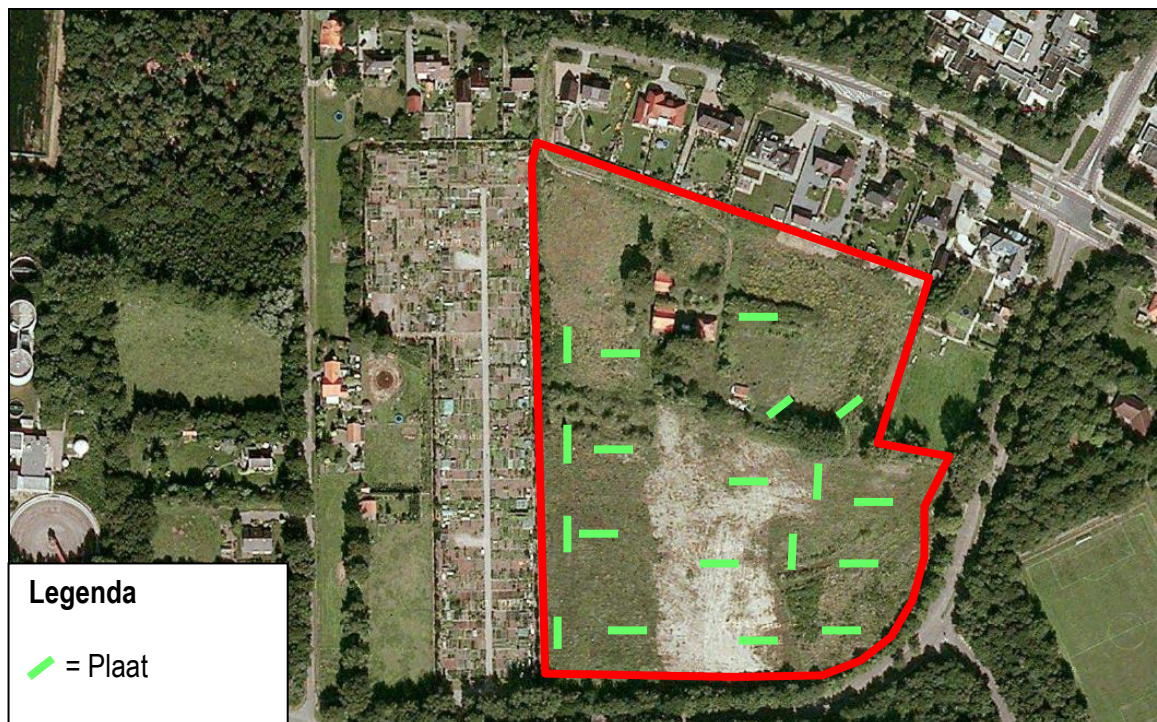
homogeen verdeeld over het gebied omdat in het meest geschikte ecotoop is gevangen (meerjarige kruidachtige vegetaties).

4.4 Reptielen

Reptielen zijn geïnventariseerd door het afzoeken van randen en richels langs akkers, bermen en bossages en door het afzoeken van de schrale vegetaties op relatief koude en zonnige momenten. Hiertoe werden reptielen gedurende de vroege ochtenduren geïnventariseerd. Reptielen laten zich dan namelijk het makkelijkst zien omdat zij in de zon liggen. Dit doen reptielen omdat zij voor de temperatuurregulatie zijn aangewezen op een externe warmtebron.

Levendbarende hagedissen e.d. zijn geïnventariseerd door het afzoeken van randen en richels langs akkers en bermen en door het afzoeken van korte kruidenvegetaties op relatief koude en zonnige momenten. Hiertoe werden reptielen gedurende de vroege ochtenduren geïnventariseerd.

Hazelwormen zijn moeilijk te inventariseren. Ze hebben een groot verspreidingsgebied, komen vaak in lage dichtheid voor en zijn het minst afhankelijk van de zon van alle Nederlandse reptielen. Ze zijn vaak ook 's avonds en 's nachts actief en verschuilen zich vaak onder stronken en dergelijke. In plaats van openlijk te zonnen, kiezen de hazelwormen meestal een warm plekje onder door de zon beschenen materiaal zoals strooisel en bladeren. Ook worden wel takken gebruikt. Dit materiaal biedt tevens beschutting tegen vijanden. Op basis van dit gedrag is een methode gebruikt die hierbij aansluit. Verspreid over het plangebied Lebolt zijn 20 planken neergelegd waaronder de dieren kunnen gaan zitten.

Figuur 3. Overzicht van de platen ten behoeve van hazelworm.

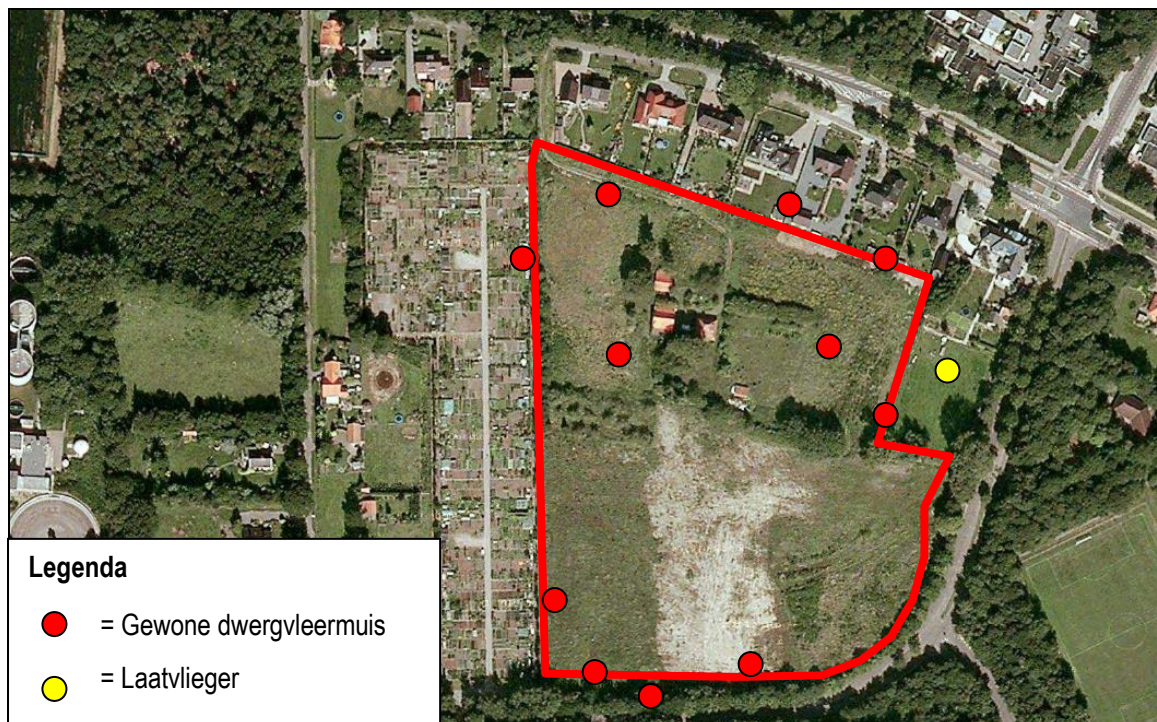
De methode voor het inventariseren van reptielen sluit aan bij de beschreven methode door Lenders, e.a., 1993, Diepenbeek & Delft, 2006).

5 RESULTAAT

5.1 Vleermuizen

Voorjaar

Op 17 april 16 mei 2013 zijn geen (balts- of paarplaatsen van) grootoorvleermuizen vastgesteld. Wel werden gewone dwergvleermuis en laatvlieger foeragerend aangetroffen (zie figuur 4).

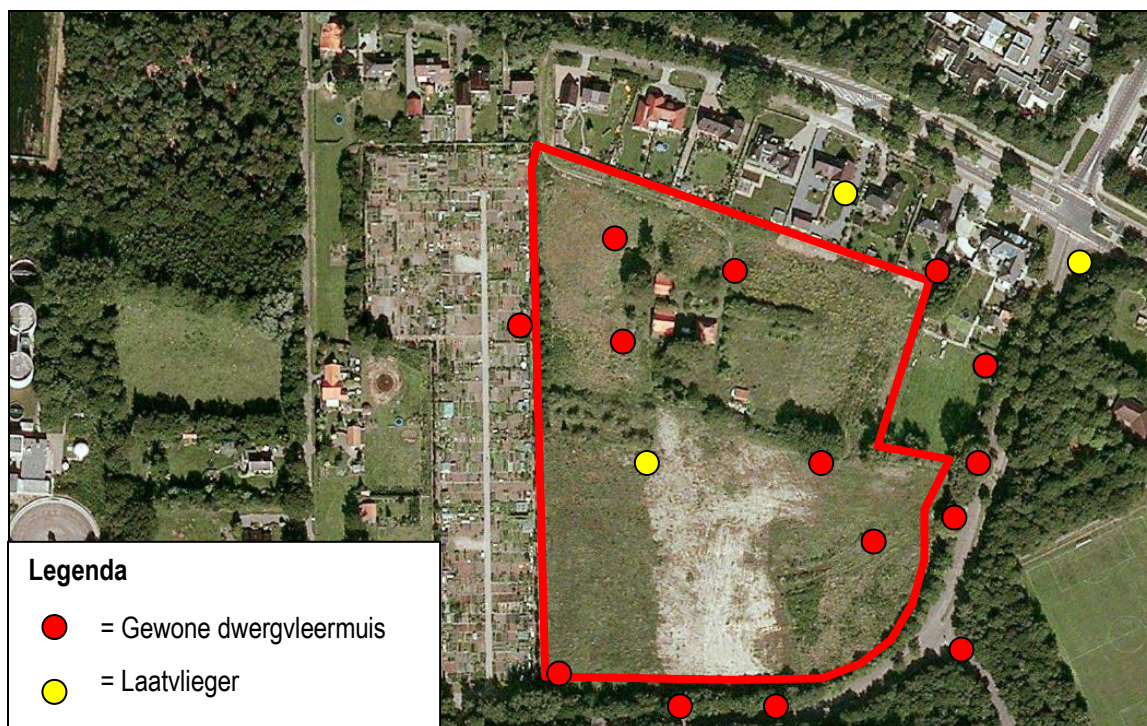
Figuur 4. Foerageerplaatsen van vleermuizen in de voorjaar ter plaatste van en direct rond Lebolt te Oldenzaal.

Voorzomer

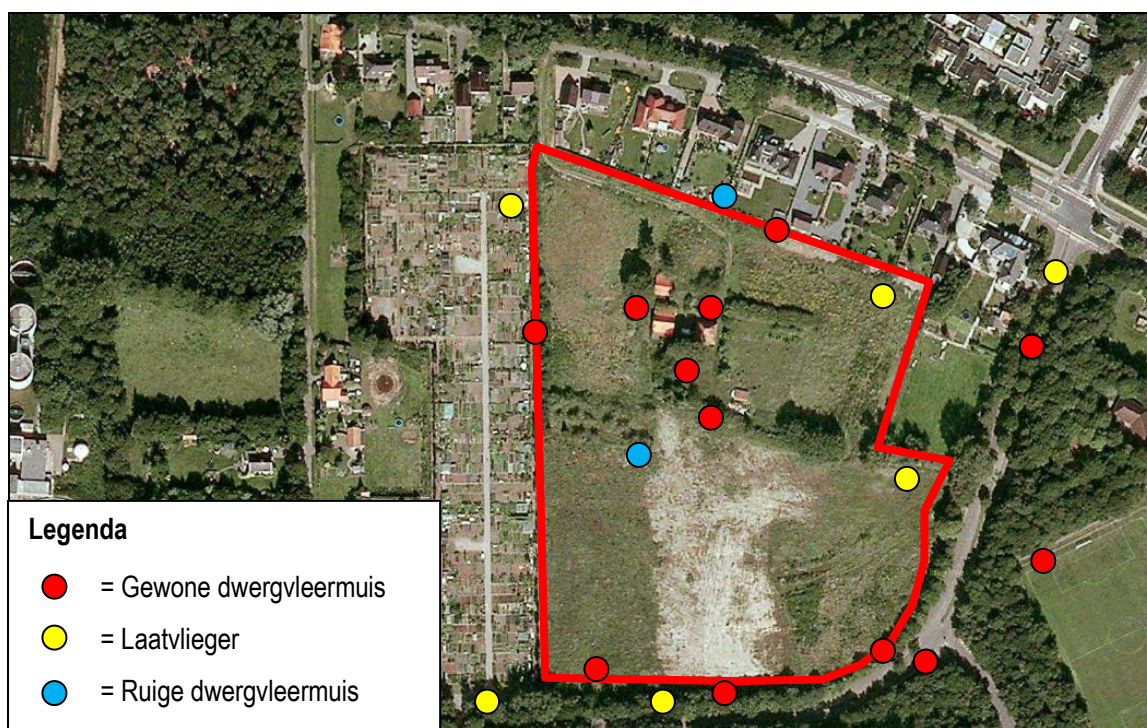
Er zijn eveneens twee soorten vleermuizen vastgesteld in het voorzomer. Het betreft de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger. De beide soorten werden in relatief lage dichtheid foeragerend aangetroffen. Er zijn geen aanwijzingen gevonden van het voorkomen van kolonies of vliegroutes. In figuur 5 worden de foerageerplaatsen weergegeven.

Voorherfst

Er zijn drie soorten vleermuizen vastgesteld in de voorherfst. Het betreft de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Deze soorten werden in relatief lage dichtheid foeragerend aangetroffen. Er zijn geen aanwijzingen gevonden van het voorkomen van balts- of paarplaatsen. In figuur 6 worden de foerageerplaatsen weergegeven.

Figuur 5. Foerageerplaatsen van vleermuizen in de voorzomer ter plaatste van en direct rond Lebolt te Oldenzaal.

Figuur 6. Foerageerplaatsen van vleermuizen in de voorherfst ter plaatste van en direct rond Lebolt te Oldenzaal.

5.2 Overige zoogdieren (das, steenmarter, veldspitsmuis)

Das

Gedurende onderhavig onderzoek zijn geen dassen of sporen van dassen waargenomen ter plaatste van en direct rond Lebolt te Oldenzaal. Ook de steenmarter is niet aangetroffen ter plaatste van en direct rond Lebolt te Oldenzaal.

Gedurende het vallenonderzoek werden veldmuis, bosmuis en veldspitsmuis gevangen. Deze soorten zijn licht beschermd en niet bedreigd. Voor deze soorten bestaat een algemene vrijstelling van de Flora- en faunawet. De veldspitsmuis is niet gevangen.

5.3 Reptielen

Er zijn geen reptielen waargenomen zoals levendbarende hagedis en hazelworm ter plaatste van en direct rond Lebolt te Oldenzaal.

6 CONCLUSIE

Er is het voornemen voor de reconstructie van het gebied Lebolt te Oldenzaal ten behoeve van woningbouw. Deze activiteit zou kunnen samen gaan met effecten op beschermde soorten. Op grond hiervan is een gericht veldonderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van beschermde vleermuizen, overige zoogdieren (das, steenmarter, veldspitsmuis) en reptielen (levendbarende hagedis en hazelworm)

Lebolt te Oldenzaal en directe omgeving is marginaal foerageergebied voor gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Gedurende en na de reconstructie is het mogelijk dat vleermuizen op en in de directe omgeving blijven foerageren. Effecten op vleermuizen worden derhalve uitgesloten. Het voorkomen van overige zoogdieren (das, steenmarter, veldspitsmuis) en reptielen (levendbarende hagedis en hazelworm). Het voorkomen van de licht beschermde kleine grondgebonden zoogdieren heeft geen procedurele consequenties.

Op grond van bovenstaande kan worden gesteld dat de uitvoering van het plan Lebolt te Oldenzaal niet in strijd is met het gestelde binnen de Flora- en faunawet. Als het plan echter langer dan enkele jaren op zich laat wachten, is actualisatie van het onderzoek noodzakelijk.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Adviesbureau Mertens, 2013. Quick scan natuur uitbreidingslocatie Lebolt te Oldenzaal. Wageningen 1-22.
- Diepenbeek, A., van, Delft, J. van, 2006. Het waarnemen van amfibieën en reptielen. Stichting RAVON, Nijmegen.
- EEG, 1979. Richtlijn 79/43/EEG inzake het behoud van de Vogelstand. Publicatieblad Europese Gemeenschap, nummer L. 103.
- EEG, 1992. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van wilde flora en fauna. Publicatieblad van de Europese Gemeenschap, nummer L. 206/7.
- Lenders, H.J.R., Marijnissen, C.C.H., Felix, R.P.W.H., 1993. Waarnemen van amfibieën en reptielen in het veld. Stichting RAVON, Nijmegen, 4^e druk, 1-77.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 2009. Besluit Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 1998. Wet van 25 mei 1998, houdende regels ter bescherming van in het wild levende planten en diersoorten (Flora en Faunawet). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 402, 1-37.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, Dienst Regelingen, 2009a. Aangepaste lijst jaar rond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Ministerie van LNV (Dienst Regelingen), Den Haag.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, Dienst Regelingen, 2009b. Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. Ministerie van LNV (Dienst Regelingen), Den Haag.
- Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Informatie, Dienst Regelingen, 20012. Soortenstandaard huismus, Den Haag.
- Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Informatie, Dienst Regelingen, 20012. Soortenstandaard gierzwaluw, Den Haag.
- Neal, E, Cheeseman, C., 1986. Badgers, T & AD Poyser Ltd, Londen, 1-271.
- Netwerk Groene Bureaus, 2013. Vleermuisinventarisatie-protocol; Introductie, toelichting en tabel. Odijk.

BIJLAGE 1. BEGRIPPEN

Baltsplaats	Plaats waar een vleermuis al roepend rondvliegt in de herfst en die doorgaans wordt verdedigd tegen andere mannetjes.
Foerageergebied	Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert. Dat gebied wordt regelmatig bezocht door vleermuizen om in te foerageren en dat doorgaans meerdere foerageerplaatsen kent die langere tijd worden gebruikt.
Foerageerplaats	Plek (jachtplek) waar wordt gejaagd door vleermuizen. De plek kan in de directe omgeving van de kolonieplaats liggen maar ook kilometers verderop.
Kolonie	Groep vleermuizen (kleine groep mannetjes of meestal grotere groep vrouwtjes, soms gemengd (soorten, geslacht)) die in het voorjaar tot de herfst bijeen blijven. De groep kan zich vestigen in gebouwen (in spouwmuren of onder daklijsten e.d.) of bomen (spechtengaten, scheuren). Een groep vrouwelijke vleermuizen wordt ook wel aangeduid als een kraamkolonie. In zo'n groep worden jongen geboren en grootgebracht. Een kolonie maakt vaak gebruik van meerdere verblijfplaatsen die soms gelijktijdig worden gebruikt.
Migratieroute	Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en visa versa (zie ook vliegroute) of een route in een andere tijd; bijvoorbeeld tussen foerageerplaatsen.
Paarplaats	Territorium van territoriale mannetjes. Voor de ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis is dit doorgaans te vinden in boomholten. Voor de laatvlieger en de dwergvleermuis is dit te vinden in gebouwen. Voor de watervleermuis is dit te vinden in bomen en later, tegen de winter, zijn ze te vinden in overwinteringverblijven. Het mannetje vormt een harem met meerdere vrouwtjes. De paartijd valt in de herfst (uitgezonderd de grootoorvleermuis waarbij het in april valt (vroeg voorjaar)). De hier geschetste situatie van de paring wordt in dit rapport omschreven als "herfst situatie".
Verblijfplaats	Een object (huis, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters permanent).
Vliegroute	Route die door vleermuizen elke avond wordt gebruikt om van de kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en visa versa (zie ook migratieroute). Vrouwtjes met jongen keren soms midden in de nacht terug om de jongen te zogen en gebruiken dan de route. Vliegroutes liggen over het algemeen langs lijnvormige (landschaps)elementen als bomenlanen, huizenrijen e.d. De functies zijn beschutting bij wind en koud weer, oriëntatie in verband met de echolotatie-geluiden en het vinden van voedsel.
Voorbijvliegend	Vleermuizen die voorbijvliegen, niet via een vaste route. Het betreft meestal zwervers of trekkers.
Zwermen	Direct na het uitvliegen, naar vooral voor het invliegen bij een kolonie zwemt een deel van de kolonie rond de kolonieplaats. Zwermgedrag is derhalve een indicatie voor een eventuele kolonieplaats.
Winterverblijfplaats	Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hybernation) gaan. Deze ruimte is doorgaans donker, heeft een hoge luchtvochtigheid en temperatuurwisselingen zijn nihil.

Zomerverblijfplaats Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is. In sommige gevallen vormen bijvoorbeeld mannetjes kleine groepjes.

Postbus 367
6700 AJ Wageningen
Tel: 0317-428694
Fax: 0317-450601